

บทสรุปผู้บริหาร

สภาพการทำงานของผู้สูงอายุ พ.ศ. 2562

- ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำคิดเป็นประมาณ 1 ใน 3 หรือ ร้อยละ 34.5
  - เพศชายมีสัดส่วนที่ยังคงทำงาน (ร้อยละ 44.9) สูงกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 26.1)
  - เขตชนบทมีสัดส่วนที่ยังคงทำงานอยู่ สูงกว่าในเขตเมือง (ร้อยละ 38.1 และ 29.4 ตามลำดับ)
  - ผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานมีสัดส่วนสูงที่สุดในภาคเหนือ (ร้อยละ 38.8) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 38.0) ภาคใต้ (ร้อยละ 37.0) และภาคกลาง (ร้อยละ 30.7) ขณะที่กรุงเทพฯ มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานเพียงร้อยละ 21.1 หรือประมาณ 1 ใน 5
  - ตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น สัดส่วนหรือร้อยละของประชากรที่ยังทำงานมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 82.7 ในช่วงอายุ 50 - 54 ปี เป็น 76.9 55.0 และ 41.4 ในช่วงอายุ 55 - 59 ปี 60 - 64 ปี และ 65 - 69 ปี ตามลำดับ ซึ่งเห็นได้ว่าในช่วงระหว่างอายุ 55 - 59 ปี กับ 60 - 64 ปี มีการลดลงของสัดส่วนผู้มีงานทำมากถึงเกือบร้อยละ 22 และ ระหว่างอายุ 60 - 64 ปีกับ 65 - 69 ปี มากถึงร้อยละ 13.6
- เฉพาะผู้สูงอายุที่ยังคงทำงาน
- ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.1) มีสถานภาพ “ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” ถัดมา (ร้อยละ 20.4) “ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” และ (ร้อยละ 8.9) ลูกจ้างภาคเอกชน
  - ผู้สูงอายุชาย ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ถึงร้อยละ 70.8 ขณะที่เพศหญิง ร้อยละ 49.9 ซึ่งต่ำกว่า ในขณะที่สัดส่วนของผู้สูงอายุหญิงทำงาน ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างสูงกว่าเพศชาย
  - เขตชนบทมีผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างและการช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างสูงกว่าเขตเมือง ขณะที่เขตเมืองมีลูกจ้างภาคเอกชนและลูกจ้างภาครัฐสูงกว่าเขตชนบท
  - กรุงเทพฯ ค่อนข้างแตกต่างจากภูมิภาคอื่น มีสัดส่วนลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 25.9) ลูกจ้างภาครัฐ (ร้อยละ 4.2) และนายจ้าง (ร้อยละ 9.8) สูงที่สุด
  - ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 60.3) ถัดมาคือภาคการบริการและการค้า (ร้อยละ 32.1) และภาคการผลิต (ร้อยละ 7.6)
  - ผู้สูงอายุชายทำงานในภาคการเกษตรมากกว่าหญิง
  - เขตเมืองทำงานในภาคการบริการและการค้ามากถึงร้อยละ 52.9 ขณะที่เขตชนบทส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรมถึงร้อยละ 73.2

- กรุงเทพฯ มากถึงร้อยละ 88.5 ทำงานในภาคการบริการและการค้า ภาคกลาง มากถึงเกือบครึ่งหรือร้อยละ 49.2 ทำงานในภาคการบริการและการค้า
- ผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนใหญ่ร้อยละ 58.7 มีอาชีพ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ” ร้อยละ 18.7 “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” และร้อยละ 8.3 “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง”
- เพศชายทำอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร และผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้บัญญัติกฎหมายสูงกว่าเพศหญิง ขณะที่เพศหญิงทำงานเป็นพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้านับรวมถึงผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน มากกว่าเพศชาย
- เขตชนบท ส่วนใหญ่ทำอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ ถึงร้อยละ 71.3 ขณะที่เขตเมืองมีลักษณะของอาชีพที่หลากหลายมากกว่า
- กรุงเทพฯ ค่อนข้างแตกต่างจากภูมิภาคอื่น การทำงานส่วนใหญ่ร้อยละ 47.1 เป็นพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า ในภูมิภาคอื่นๆ ทั้งภาคใต้ ภาคเหนือ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ เป็นหลักมากกว่าร้อยละ 60
- ผู้สูงอายุทำงานเฉลี่ยสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง ผู้สูงอายุหญิงต่ำกว่าเพศชายเล็กน้อย เท่ากับ 39 และ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เขตเมืองสูงกว่าเขตชนบท เท่ากับ 43.0 และ 38.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ กรุงเทพฯ สูงกว่าภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน (48 ชั่วโมง) ตามด้วยภาคกลาง (44 ชั่วโมง)
- ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ ลดลงเล็กน้อยตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น จาก 42.7 ชั่วโมงในอายุ 50 - 54 ปี เหลือ 40.7 ชั่วโมงในอายุ 60 - 64 ปี และ 38.3 ชั่วโมงในอายุ 80 ปีขึ้นไป
- รายได้ต่อเดือนของผู้สูงอายุ เฉลี่ย 11,877 บาท แร้งงานสูงอายุชายสูงกว่าหญิงเล็กน้อย (12,273 บาท และ 11,188 บาท ตามลำดับ) เขตเมืองสูงกว่าเขตชนบท (14,313 บาท และ 9,723 บาท) กรุงเทพฯ สูงกว่าภูมิภาคอื่นประมาณ 2 เท่าหรือมากกว่า
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ในช่วงอายุ 50 - 54 ปี และ 55 - 59 ปี (19,000 เป็น 20,000 บาท) จากนั้นตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป ลดลงต่อเนื่อง จากประมาณ 13,000 บาท ในช่วงอายุ 60 - 64 ปี เหลือประมาณหรือต่ำกว่า 10,000 บาท ในช่วงอายุ 65 ปีขึ้นไป
- การทำงานของประชากรอายุ 50-59 ปี 2 ใน 3 (ร้อยละ 67.0) เป็นในภาค “นอกระบบ” โดยสัดส่วนนี้เพิ่มขึ้นชัดเจนโดยคิดเป็นถึงร้อยละ 88.0 ของแรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
- แร้งงานสูงอายุนอกระบบ (60 ปีขึ้นไป) สูงกว่าในเพศหญิงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับเพศชาย (89.4 และ 87.0 ตามลำดับ)
- แร้งงานสูงอายุนอกระบบเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง (ร้อยละ 91.1 และ 82.4 ตามลำดับ)
- กรุงเทพฯ มีแรงงานสูงอายุนอกระบบต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น (ร้อยละ 63.4) ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงที่สุด (ร้อยละ 94.9)

▪ เฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่ทำงาน

- ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.4 มีเหตุผลจาก “ชรา” เป็นหลัก ถัดมาเป็นเหตุผล “ทำงานบ้าน” (ร้อยละ 15.4) และ เหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” (ร้อยละ 10.5)
- “ชรา” ในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 71.5 และ 64.9 ตามลำดับ) เหตุผลในลำดับถัดมาค่อนข้างแตกต่างกันระหว่างเพศ เพศชายมาจาก เกษียณอายุหรือต้องการพักผ่อนมากกว่าเพศหญิงที่ จำนวนมากมาจากการต้องทำงานบ้าน
- เขตชนบท เหตุผลหลักจาก “ชรา” ถัดมา ได้แก่ ทำงานบ้าน และป่วยหรือพิการจนทำงานไม่ได้ ตามลำดับ ขณะที่เขตเมืองเหตุผลคือเกษียณอายุหรือพักผ่อน และทำงานบ้าน ตามลำดับ
- ในเกือบทุกภูมิภาค ยกเว้นกรุงเทพฯ เหตุผลที่มากอันดับ 2 ได้แก่ ทำงานบ้าน ในขณะที่กรุงเทพฯ เป็นเหตุผล เกษียณอายุหรือพักผ่อนซึ่งมีผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้มากถึงร้อยละ 23.1 หรือ ประมาณ 1 ใน 4
- “ชรา” เริ่มตั้งแต่อายุ 60 - 64 ปีเป็นต้นมา ที่ร้อยละ 37.7 ของผู้ที่ไม่ทำงานโดยเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุ ที่มากขึ้น “ทำงานบ้าน” เป็นเหตุผลหลักมากเป็นอันดับ 1 ของกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงก่อนวัยสูงอายุ (ร้อยละ 73.4 และ 67.0 ในกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 50 - 54 ปีและ 55 - 59 ปี ตามลำดับ) “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” เริ่มเป็นเหตุผลของการไม่ทำงานตั้งแต่อายุ 50 ปี เป็นต้นมา เพิ่มจากร้อยละ 7.3 ในอายุ 50 - 54 ปี เป็นร้อยละ 20.2 หรือ 1 ใน 5 ของผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงานในช่วงอายุ 60 - 64 ปี

▪ ความเพียงพอของรายได้ ความต้องการทำงาน สถานะสุขภาพ สถานะการทำงาน ความสุข และ แหล่งรายได้หลัก ปี 2560

- ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าครึ่งหนึ่งมีรายได้เพียงพอยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น กรุงเทพฯ หรือเขตเมืองมีสัดส่วนของการมีรายได้เพียงพอและไม่ต้องการทำงานสูงกว่าเขตที่อยู่อาศัยอื่น
- เพศชายไม่ว่าจะมีรายได้เพียงพอหรือไม่เพียงพอจะมีความต้องการทำงานสูงกว่าเพศหญิง
- เขตเมืองและชนบทมีสัดส่วนของรายได้เพียงพอและต้องการทำงานแตกต่างกันเล็กน้อยในแต่ละช่วงอายุ โดยตลอดช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอและ ต้องการทำงานสูงกว่าภาคอื่น
- สัดส่วนของผู้ “ต้องการทำงานและได้ทำงาน” ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่อายุ 60 ปี ในผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉลี่ยทั่วประเทศอยู่ที่ร้อยละ 27.5 ภาคเหนือพบสูงที่สุด กรุงเทพฯ ต่ำที่สุด เขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง เพศชายสูงกว่าเพศหญิงมากคือ ร้อยละ 35.2 และ 19.6 ตามลำดับ

- “ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงาน” พบภาคเหนือสูงที่สุดร้อยละ 3.2 ขณะที่กรุงเทพฯ ต่ำที่สุดร้อยละ 1.7 ซึ่งให้เห็นถึงการเข้าถึงแหล่งงานได้มากกว่าในภูมิภาคอื่น
- 1 ใน 5 ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปรายงานว่ามีความสุขดีและยังคงทำงานอยู่โดยสัดส่วนของเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีสัดส่วนสูงที่สุดและเพศชายมีสัดส่วนสูงกว่าเพศหญิงร้อยละ 27.3 และ 13.5 ตามลำดับ
- “ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากและระดับสุข” พบมากในช่วงก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุและเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุแล้วยังคงมีสัดส่วนสูงมากกว่า 1 ใน 5 และเริ่มลดลงไม่ถึงร้อยละ 10 เมื่อเข้าสู่อายุ 70 ปีขึ้นไป
- ผู้สูงอายุ 60 – 64 ปี ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนสูงที่สุดอยู่ในกลุ่มไม่ทำงานและมีความสุข ผู้ที่ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากและสุขพบสัดส่วนน้อยที่สุดในกรุงเทพฯ
- เพศชายมีสถานภาพ “ทำงานและมีความสุข” ในระดับสุขมากและสุขสูงกว่าเพศหญิง
- เขตเมืองและชนบทพบว่ามีส่วนที่ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากใกล้เคียงกันตลอดช่วงอายุ โดยผู้ทำงานและมีความสุขในระดับสุข พบในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมืองชัดเจน
- ในอายุ 60 – 69 ปี แหล่งรายได้หลักยังคงมาจากการทำงาน และมีแนวโน้มลดลงเมื่อเข้าสู่อายุ 70 ปีขึ้นไป
- สัดส่วนของรายได้จากการทำงานยังคงอยู่ในระดับสูงคือร้อยละ 51.6 ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
- ความแตกต่างระหว่างแหล่งรายได้ของเพศชายและหญิงคือผู้สูงอายุชายมีสัดส่วนที่พึ่งพิงรายได้จากการทำงานสูงกว่าเพศหญิงคือ 0.3 – 0.7 เท่า
- ผู้สูงอายุพึ่งพิงรายได้จากบุตรมากขึ้นเมื่ออายุสูงขึ้น โดยในผู้สูงอายุ 70 – 79 ปี มีสัดส่วนรายได้จากบุตรร้อยละ 43 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 49 ในผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป
- แหล่งรายได้จากเบี้ยยังชีพมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทำให้การกระจายของแหล่งรายได้อื่นลดลง
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพสูงกว่าภาคอื่นโดยในช่วงอายุ 70 – 74 ปี มีสัดส่วนรายได้จากเบี้ยยังชีพเป็นร้อยละ 32.2 และ 31.5 ตามลำดับ และเพิ่มเป็นร้อยละ 51.6 และ 46.7 ในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป
- เขตชนบทพึ่งพิงรายได้จากบุตรไม่แตกต่างจากในเขตเมือง อย่างไรก็ตามรายได้จากการทำงานและเบี้ยยังชีพพบในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง

แนวโน้มของสถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุ ปี 2547 - 2562

- การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับในอดีต ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานมีแนวโน้มลดลงทุกกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี 65 - 69 ปี 70 - 74 ปี 75 - 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป ในภาพรวมร้อยละของผู้สูงอายุที่ยังทำงานในระหว่างปี 2547 - 2562 ลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.2 ต่อปี
  - กลุ่มอายุ 60 - 64 ปี พบว่าในช่วงระหว่างปี 2547 - 2562 สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ยังทำงาน มีแนวโน้มลดลงเช่นกันเฉลี่ยร้อยละ 0.24 ต่อปี
  - ในเขตชนบทการทำงานมีแนวโน้ม ขณะที่เขตเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในกรุงเทพฯ เป็นภูมิภาคเดียวที่มีแนวโน้มการทำงานของผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น
- **เฉพาะผู้สูงอายุที่ยังคงทำงาน**
- “การประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” มีสัดส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักอยู่ในช่วงร้อยละ 60 - 63 ของแรงงานสูงอายุ “ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” มีการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนไม่มากนักที่ประมาณร้อยละ 19 - 20 ของจำนวนแรงงานสูงอายุ ขณะที่ “ลูกจ้างภาคเอกชน” มีแนวโน้มลดลงจากประมาณร้อยละ 12 - 13 ในช่วงปี 2547 - 2562 เหลือประมาณร้อยละ 9 ของแรงงานสูงอายุ
  - การทำงานของผู้สูงอายุไทยในภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลง (จากร้อยละ 64.3 ในปี 2547 เหลือร้อยละ 63 ในปี 2562) ขณะที่สัดส่วนผู้ที่ทำงานในภาคการบริการและการค้ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (จากร้อยละ 27.6 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 32.1 ในปี 2562) “ภาคการผลิต” ทรงตัวในช่วงร้อยละ 7 - 9
  - “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” มีสัดส่วนทั่วประเทศอยู่ที่ในช่วงร้อยละ 58 - 62 โดยไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือลดลงที่ชัดเจนในช่วงที่ผ่านมา “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 12 ช่วงปี 2547 - 2549 เป็นร้อยละ 17 - 20 ตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” มีสัดส่วนไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงร้อยละ 7 - 9 มาโดยตลอด
  - ชั่วโมงทำงานของผู้สูงอายุ มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง จากเฉลี่ย 43 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในปี 2547 และ 2552 เป็น 41 ชั่วโมง และ 40 ชั่วโมงในปี 2557 และ 2562 ตามลำดับ ผู้สูงอายุชายมีแนวโน้มลดลงมากกว่าผู้สูงอายุหญิง เขตเมืองลดลงสูงกว่าเขตชนบท กรุงเทพฯ ลดลงมากกว่าภูมิภาคอื่น
  - รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นประมาณ 497 บาทต่อปี แรงงานสูงอายุเพศหญิงมีการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีสูงกว่าแรงงานเพศชาย เขตชนบทเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีสูง

กว่าเขตเมือง การเพิ่มขึ้นในกรุงเทพฯ ค่อนข้างต่ำกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้แรงงานผู้สูงอายุในภูมิภาคอื่นๆ

- สัดส่วนแรงงานสูงอายุนอกระบบ มีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อยจากประมาณร้อยละ 89 - 91 ในช่วงปี 2549 ถึง 2559 เป็นประมาณร้อยละ 88 ตั้งแต่ในช่วงปี 2560 เป็นต้นมาจนถึงปี 2562 แรงงานสูงอายุนอกระบบเพศหญิงสูงกว่าเพศชายประมาณร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 3 มาโดยตลอด แรงงานสูงอายุนอกระบบมีเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง (ร้อยละ 90 - 95 และ ร้อยละ 80 - 85 ตามลำดับ)

■ เฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่ทำงาน

- แม้เหตุผล “ชรา” จะยังคงเป็นเหตุผลหลักในการไม่ทำงานแต่สัดส่วนมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 73.9 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 67.4 ในปี 2562 “ทำงานบ้าน” พบว่า มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 - 16 ของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้ โดยเปลี่ยนแปลงไม่มากนักในช่วงเวลาปี 2549 - 2562 ขณะที่ “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน จากร้อยละ 4.6 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 10.5 ในปี 2562 ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีพบว่าประมาณร้อยละ 5 - 8 มีเหตุผลมาจากป่วยหรือพิการจนทำงานไม่ได้
- ในกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” เป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นตามลำดับจากช่วงปี 2547 - 2550 ที่อยู่ในช่วงไม่เกินร้อยละ 10 ของผู้ที่ไม่ทำงาน เพิ่มเป็นร้อยละ 19 - 20 หรือเกือบเท่าตัวในปี 2562

■ ความเพียงพอของรายได้ ความต้องการทำงาน สถานะสุขภาพ สถานะการทำงาน ความสุข และแหล่งรายได้หลัก ปี 2550 - 2560

- สัดส่วนผู้สูงอายุที่มี “รายได้เพียงพอและความต้องการทำงาน” มีแนวโน้มลดลง
- แนวโน้มของความต้องการทำงานมีเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะมีรายได้เพียงพอหรือไม่ก็ตามพบว่าทั้งในผู้สูงอายุชายและหญิงมีความต้องการทำงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมา ผู้สูงอายุชายมีความต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิงมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2550 - 2560
- สัดส่วนผู้สูงอายุที่มี “รายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน” ลดลงในทุกภูมิภาคตั้งแต่ปี 2550 - 2560 ยกเว้นกรุงเทพฯ ที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานสูงกว่าภาคอื่นมาโดยตลอด
- แนวโน้มของ “ต้องการทำงานและได้ทำงาน” ลดลงจากปี 2550 จากร้อยละ 31.6 เป็น 17.0 ในปี 2554 และค่อยๆ ขยับขึ้นจนเป็นร้อยละ 26.6 ในปี 2560 เขตเมืองและเขตชนบทแตกต่างกันไม่มากนัก

- สัดส่วนผู้สูงอายุชายที่ “สุขภาพดีและยังคงทำงาน” ลดลงจากปี 2550 ร้อยละ 30.8 เป็นร้อยละ 20.3 ในปี 2560 ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2550 – 2560 พบผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในเขตชนบทมากกว่าร้อยละ 20 ที่มี “สุขภาพดีและยังคงทำงาน” ขณะที่เขตเมืองพบเพียงร้อยละ 17 – 20 กรุงเทพฯ และภาคกลางมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีแนวโน้ม “สุขภาพดีและยังคงทำงาน” น้อยกว่าภาคอื่นมาตลอด
- การ “ทำงานและมีความสุข” พบลดลงมาตั้งแต่ปี 2554 จากร้อยละ 20.1 เหลือ 14.3 ในปี 2560 ภาคที่มีสัดส่วนของการทำงานและมีความสุขค่อยๆ ลดลงในแต่ละปีที่สำรวจคือ ภาคใต้และกรุงเทพฯ ขณะที่ในภาคอื่นมีรูปแบบเดียวกันคือเพิ่มขึ้นในปี 2557 และกลับมาลดลงจนต่ำกว่าปี 2550
- แหล่งรายได้จากบุตรของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ลดจากร้อยละ 52.3 ของผู้สูงอายุ ในปี 2550 เป็น 34.9 ในปี 2560 ขณะที่แหล่งรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 28.9 เป็น 30.9 ในปี 2560 (แต่ลดลงจากปี 2554 และ 2557) การพึ่งพิงเบี้ยยังชีพเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.8 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 19.9 ในปี 2560
- เฉพาะช่วงอายุ 60 – 64 ปี พบว่าการพึ่งพิงรายได้จากบุตรลดลง แต่เป็นการพึ่งพิงรายได้จากการทำงานและเบี้ยยังชีพแทน
- ในระหว่างปี 2550 – 2560 ผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ มีรายได้หลักจากการทำงานสัดส่วนน้อยที่สุดแต่พึ่งพิงรายได้จากบุตรสูงที่สุด ขณะที่ภูมิภาคอื่นพึ่งพิงรายได้ทั้งจากการทำงานและบุตรสูง แนวโน้มของผู้สูงอายุที่พึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพมีเพิ่มขึ้นในทุกปีและในทุกภูมิภาคแต่ในกรุงเทพฯ ผู้สูงอายุยังคงพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพน้อยกว่าภูมิภาคอื่น

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

- **หนึ่ง** หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้ติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับ สถานะการทำงานของผู้สูงอายุไทยอย่างต่อเนื่อง
- **สอง** การดำเนินงานส่งเสริมการทำงานหรือมีงานทำในผู้สูงอายุ ควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกลุ่มประชากรอายุ 60 - 64 ปี
- **สาม** การปรับทัศนคติของคนไทยที่มีต่อการทำงานในช่วงหลังอายุ 60 ปีขึ้นไป และการดูแลแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มที่มีความเปราะบาง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสุขภาพเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมและได้รับความสำคัญ
- **สี่** ควรพิจารณารูปแบบหรือแนวทาง และมาตรการที่เหมาะสมในการขยายความครอบคลุมของระบบประกันสังคมเพื่อคุ้มครองการทำงานให้กับแรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งในปี 2562 มีเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่เป็นแรงงานในระบบ